

այդ դժոխքէն փախչելու եւ իր տեսած ու կրած չարչարանքները ամբողջ աշխարհին պատմելու: Իր այս յոյժը, աւա՛ղ, չիրականացաւ: Ան, ինչպէս եւ իր սմուսինը, դերման արդեարաններուն մէջ ազատութեան դասին ողջակէզ եղան: Իր երկու քերթուածները սակայն, որոնց մէջ այդ հոգեկից վիպոլը պայքարող բանաստեղծի յատկութիւններն է յայտ կը բերէ, լիովին կը բերեն մե-

զի՛ եւ ամբողջ մարդկութեան՝ դերման դահճենալու բարբարոսութեան մասին իր վկայութիւնը: Արձակ պատարիկը եւ երկու քերթուածները կը հրատարակեմ Անտիտի Ներկայ Թիւին մէջ: Յետոնց Փրանսերէն Թարգմանութիւնը, զոր հանգուցեալ Լուիզային սգաւոր քրոջը խնդրանքով սիրայօժար կատարեցի, լոյս կը տեսնէ քիչ օրէն Փրանսական Թերթի մը մէջ: Ա. ՁՕՊԱՆԱՆ

ԱՆՏԻՊ ՔԵՐԹՈՒԱՄՆԵՐ Ա. ՍԵՍԱՅԷ

1.

ԱՆԲԱԺԱՆՆԻԼԻ

Որքան կ'ուզեմ որ ինձմէ քուրս, ինձմէ հեռուն, Ծրգած երգերս ըլլան եղբօրս՝ մարդուն համար՝ Հեզ մըսագներն իր յոգեբուն, կեանքին խորունկ, Շեփարտներ յաղթանակի պայքարներուն:

Անգարծին հետ, պարտըւածին, Բըշտաւուն քով — Արեւն ինչպէս մեծ աւ գործի, նոյնքան քարի — Ամբողջութեամբ չարցընել ցուն ալ աշխարհի մէջ քրտինքն'վ օծել երկիրն, ո՛չ արցունքով:

Ո՛ւր են սակայն բազմութիւններն այդ արեւաքամ, Պայքարողներն հացին համար ամենօրեայ Որոնց կ'ուզեմ քրքել իմ երգըս դառնահամ:

Սակայն ամբոյն այդ բազմածու, քիւրածաւալ իմ շուրջս, իմ մէջս եւ կը գտնեմ ընդ միշտ մերկայ, եւ ամենց մէջ ալ կը գտնեմ եւ զիս դարձեալ:

5 Մարտ 1936

2

ՇՈՒՐՈՒՐԻՄ

Շրարած եմ, այլեւս չեմ իսկ գիտեր
Թէ դուն ի՞նչ ես, Հայաստան.

Երկի՞ր, քաղաք, շէմքեր, դաշտեր կամ գետեր
Թէ յիշատակ մը միայն՝
Ձոր քու եւ մեր ապրած օրերն են կերտեր:

Յիշատակն իսկ չես վայրերուն ծընած մեր.
Մեր մանկութեան կարօտն ալ
Պէտք էր մեր սիրտն ուրի՛շ վայրի մը կապէր.
Բայց մենք քեզի՛ մօտեցալ,
Քեզի՛ ըզձալ, քեզմ'վ խորիկ կ'ուզեմք դեռ:

Դո՛ւն եւ արդեօք որ մեզմէ ներս եւ քաղքեր,
Թէ քեզմէ ներս մեր հոգին.
Մենք ձուլուած ենք, գողուած իրար կարելիւր,
Ու բաժնելու մեզ կրկին
Տնտրութիւն, տարածութիւն չեմք բաւեր...:

Փարիզ, 10 - 8 - 33

3

ԳԱՐՈՒՆ

Գարուն, գարուն...: Մտքերն ի վեր կը
բարձրանայ, կը տարածուի
Արմատներէն դէպ ի նիւզերն մերածութեամբ
հիւքը հողին,

վերածաղկած բընութեան մէջ՝ որպէս մասնիկ
մը գործովի՝
իմ էութիւնս կը հազորդուի տերեւներու նրբին
դռնին... :

Հովերու խոր երգին մէջէն, դաշտներու լայն
մէջէն վըրան
Նոր ծիլ տըւող ցորեաններուն կը բարձրանայ
խոստումն ոսկի,
Անոնց նրբին ցողունն ի վեր, գարնան հըգօ՛ր
երգին նըման,
Կակաչներուն քոյրը կարմիր արեւն ի վեր կը
սաղոսկի... :

Ու բընութեան առատաբաշխ պարտէզն իջած
պտղառանգի,
Կը փաղեմ լոյսն արեւուն՝ գերք աստուածառափ
մանանայի,
Խօսներուն վրայ մարգարտացած արշալոյսի
շողերն յակնիք... :

Ափերուս մէջ, երջանկութեամբ կը սեղմնի օ՛ղը
քանկագին :
Դեռ կը փաղեմ արեգակն ալ իմ սեղանին որպէս
նաշիւ,
Ես՝ բընութեան փառակը կուշտ, պարգեւաւորն
հողին բարի... :

19 Մայիս 1939

4

ԲԱՆՈՒՈՐ ԵՂՐՕՐՄ

Կուգեմ երգերս հոսին վընիտ առ տոնապակ
Իրրեւ գուգերդ՝ հարաւածներուն հետ ֆու մարմին-
Կուրծէդ ծայր-ֆոյ ֆու մէն մի հեւեդ — սղո՛ւ
նըւագ —
Ես կը գրկեմ հագիւս մէջ տարողջովին... :

Կուգեմ քընարս ընել շեփո՛ք յաղթանակիդ
Ու սալիդ վրայ քուշտող գերք բո՛ցը լուսեղ՝
Նոր իղձերու վառել քանը սիրտէ ի սիրտ,
Ի մի խմբի բռանցքներն հաւծկու, կամֆերն
անշեղ :

Կուգեմ երգերս ըլլան հացի՛ պէս ֆաղցրահամ,
Շունչ ու աւիշ բաշխող սիրտը վարք՝ անձքու,
Միեգերս պէս համեղ, մարգի պէս անթառամ... :

Սրտիս տըսփման հետ կըզգամ ֆու խոնջէնքդ
դա՛ւն...
Քնաքըս կ'ըլլայ մերք ի հաշիւ քեզ խո՛ւլ բողբո,
Հաշուեսպահանգ՝ ի նըստառ ֆու բարօրութեան... :

Մերք ալ երաման գործադուլի՝ բո՛ւռն,
անդա՛ւ... :

1939 Դեկ.

Ա. ՍԵՄԵՐ

ՔԵՐԹՈՒԱՄՆԵՐ ՄԻՍԱԲ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ

ՎԵՐԱՑՈՒՄ

Երբ ժողովրդական դէմքը ծիծաղի
Մըտածումներու ու սրտիս տոնչիւն,
Երբ ձանձրոյթն անարգ տարէ իմ չորս դին,
Կը մտնեմ աւղին իմ երազանիս :

Կեանքս լընացած՝ ծով կ'ըլլայ անհուն,
Իտէլիս՝ փարոս՝ կը լուսէ հեռուն,
Հովերն ինձ հազար գաղտնիք կը խօսին
Ու գիտաւարէն կը տանին լոյսին... :

Նաւակս, հովերս քըմալիս ելլու,
Մերք հարաւ կ'դիմէ ու մերք հիւսիսին :

Լըժած եմ նիւթին ըզձամբը ոսին,
Ու կ'երբամ ագատ՝ երազն ապրելու... :

Ունայնութեան շունչն ի գուր ինձ կ'ոռնայ,
Խաւարի գիւղին է նեմզ ձանձրոյթս հիւսայ,
Միմչ ես աստղերուն, լուսնին հետ ընկեր,
Լոյսերու անհուն անդունդն եմ ինկեր... :

Կը դիտեմ համայն աշխարհն արդ վերէն
Ու դըծոյթն, ափսո՛ս, կ'առնեմ ափսոսայ
Կեանք կուշտած տա մութ սրտառաւին վըրայ :
— Մարդիկ ամերազ՝ լոյկ ըստրուկներ եմ :

1931, Շաբթէ